

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. שהשור חייב בו שור פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור.....1
- ב. הכשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כיצד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב.....2
- ג. מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב ... דבלאו איהו לא הוה מינטר ... דאיהו קעביד ... דבלאו איהו נמי מינטר מאי קעביד.....4
- ד. מרבה בחבילה ... דבלאו איהו לא אזלא ... דבלאו איהו אזלא מאי קא עביד.....6
- ה. ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו האחרון חייב ... דבלאו איהו לא איתבר ... דבלאו איהו נמי איתבר מאי קעביד.....8
- ו. הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורין 10
- ז. מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה ... לפחת נבילה.....10

דף י.

א. שהשור חייב בו שור פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור

כבר התבאר לעיל דף ו: ששור של¹ ישראל שנגח שור של הקדש או של הקדש שנגח שור של ישראל פטור שני' (שמות כא פסוק לה) וכי יגף שור איש את שור רעהו, וכל הקדשים שחייבין עליהן מעילה הן שאין בהן דין נזקין. י"א² שאף בנזקי שן ורגל פטור בהקדש, ויש מחייבים³ ומשלם מן המיטב.

¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה א

² רש"י כאן ד"ה שור רעהו: לכל שאר נזקין, ושם ט ב במשנה: בכולהו נזקין; תוס' שם ו ב ד"ה שור, ע"פ ירושלמי גימין שם; רמב"ן גימין מט א, ע"פ הירושלמי שם; רשב"א ב"ק ו ב גימין שם; שמ"ק שם בשם הר"ף ועוד. ומאירי שם בשם גדולי הרבנים (רש"י) וקצת חכמי הדורות כתב דכולהו ילפי מקרן והאי דנקט הכא דנגחיה וכו' אף על גב דהאי מיטב גבי אכילה כתיב משום דקרא דממעטין מיניה הקדש בנגיחה כתיב ומכל מקום אף בשן ורגל ממעטין ליה, ואף קצת חכמי הדורות כתבוה כן בחמישי של גימין וכן נראה מדברי תלמוד המערב שאמרו שם במה אנן קיימין אי בשהזיק ואח"כ הקדש הדא היא דתנינן הקדש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה ואם הקדש ואח"כ הזיק הדא היא דתנינן שור רעהו ולא של הקדש תפתר בשור של הקדש שהיה רועה בתוך שדה הדיוט אמר ר' מונא אנן בעינן קרקע הקדש ואת אמרת שדה הדיוט אלמא אף בנזקי שן נאמר כן וההיא דהשואל מדרבנן אבל מן התורה כל מזיק להקדש באיזה מין של הזיק פטור

³ יראה מדברי גדולי המפרשים ששור שלנו שאכל ערוגה של הקדש שהם חייבין ולענין זה הקדש והדיוט שוים הם ושדה אחר קרינא ביה לא נתמעט אלא מן הנגיחה דקרא דשור רעהו בנגיחה הוא דכתיב. במאירי כאן.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ופסולי המוקדשין⁴ שנפדו⁵, יש בהן דין נזקין בין שהזיקו בין שהוזקו שהרי יצאו לפדיון ולהיותן חולין.

אולם בנזק בור⁶ אם נפל לתוכו שור פסולי המוקדשין שנפדה⁷ ומת, או הוזק⁸, הרי זה פטור שנאמר (שמות כא פסוק לד) **בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יֹשִׁיב לְבַעְלָיו וְהָמָת יִהְיֶה לוֹ מִי שֶׁהָמָת שְׁלוֹ, יֵצֵא זֶה שֶׁהוּא אֲסוּר בַּהֲנִייה⁹ וְדִינוֹ שִׁיקְבֵּר¹⁰.**

ב. הנשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהנשר כל נזקו

כיצד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה

האחרון חייב

כבר התבאר לעיל דף ג. שהבור הוא¹¹ אחד מאבות נזיקין, והוא כל דבר שמזיק למי שעובר עליו במקום שעשאו, והוא ממונו, או שהוא עשה הבור, וכל הדומה לו, משלם נזק שלם. אולם אינו חייב על מיתת אדם¹² או כל נזקי או שבירת כלים¹³, אולם על נזקי אדם חייב¹⁴.

⁴ רמב"ם שם

⁵ שאם לא נפדו דין מוקדשין יש להם כמבואר ברמב"ם שם פרק יב הלכה כא ובמ"מ שם הלכה יט

⁶ רמב"ם שם פרק יב הלכה יז

⁷ כמ"ש"כ הראב"ד פה ואף הרמב"ם מודה כמ"ש"כ במ"מ שם

⁸ כמבואר ברמב"ם חובל ומזיק פרק ו הלכה טז, וז"ל אדם ושור שדחפו בהמה או כלים או אדם או בהמת פסולי המוקדשין לבור והזק הנדחף בבור או מת או נשתברו הכלים, לענין נזקי אדם או היוזק בהמה שלשתן חייבין, האדם הדוחף ובעל השור ובעל הבור, ומשלשין ביניהן, לענין דמי ולדות וארבעה דברים אדם חייב ובעל השור ובעל הבור פטורין, לענין כופר ושלשים של עבד בעל השור חייב ואדם ובעל הבור פטורין, לענין כלים ופסולי המוקדשין אדם ובעל השור חייבין ובעל הבור פטור. אור שמח נזקי ממון שם שם

⁹ דכיון דאסור ליהנות ממנו אף אחר שנפדית והוא הדין שאסור למכור לגוי הרי פטור בעל הבור והוא הדין בכור בזמן הזה אף על פי שהוא ממון בעלים וחייב בנזיקין אם נגח וחייבין עליו אם נגח והו, פטור בכור מטעם הנ"ל דהכי אמרינן בבכורות תובח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת לא לכלבך.

¹⁰ אך עדין יש לגמנם ממה שכתב ריש פרק א' [דהל' איסורי מובח] דשור הקדש שנפדה הוי ליה כחולין, ועיין מה שכתבתי לקמן דין כ"א, ויש מפרשים דבבכור בעל מום קאמר. מעשה רקח שם

¹¹ שו"ע ונו"כ תי א

¹² שו"ע ונו"כ שם ב

¹³ דדרשינן חמור ולא כלים, וכל שאינו בעל חי הוא בכלל כלים, וגם כשהוזק פטור, ששבירת כלים ה"ז כמיתתו (עי' קהלות יעקב ב"ק סימן ד), ונראה שגזירה"כ הוא, ובערוה"ש נתן קצת טעם לזה, ויש לעיין אם חייב מד"ש, ובחזו"א משמע שכל שפטרנו תורה פטור אף מד"ש.

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ובסעיף כא, שלא נתמעט אדם אלא במיתתו ולא מנזקין (ועי' קצה"ח שם לענין עבד או עכו"ם), ומ"מ פטור מד' דברים, וכן מדמי ולדות, שלא נאמרו אלא באדם המזיק.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בור שחייבה עליו תורה הוא בין בחפירה בעומק ובין תל בגובה, ואפילו שפך מים ברה"ר והוחלק בהם אחר חייב.

אין שיעור לאורך או רוחב הבור, ובכל צורה חייב¹⁵, אבל לענין עומק או גובה יש חילוקים כדלהלן.

נפל לתוך הבור שור או שאר בעל חי ומת¹⁶, אינו חייב אלא כשיש בעומקו עשרה טפחים, וכן אם עלה לתל ונפל ממנו ומת אינו חייב אלא כשיש בגובהו עשרה טפחים¹⁷, ובפחות מזה פטור¹⁸.

ואם הוזק חייב אפילו בפחות מזה¹⁹, וכן אם נתקל בתל חייב בכל שהו אפילו במיתה²⁰.

חפר אחד²¹ עומק ח' ובא חברו והוסיף בעומק עוד טפה, בין אם חפר בקרקעית הבור והוסיף עומק או שהניח אבנים בשפת הבור למעלה, וע"י כך נעשה עמוק יותר. שניהם חייבים בנזקין, כל אחד לפי חלקו בחפירה²²,

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם י, כגון בור שיח ומערה או חריצין ונעיצין, והיינו בין ארוך בין רחב ובין עגול או מרובע, בין מקורה ובין אינו מקורה.

¹⁶ דילפינן מקרא דבור שסתם בור הוא עמוק עשרה. ובמנ"ח בקומץ המנחה מסתפק אם בעינין טפחים שוחקות או עצבות, ודן שם גם לענין חפר האחד ובא השני והשלימו, וכן בדן אפשר לצמצם.

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם יח

¹⁸ שאין המיתה מצויה בפחות מ', והרי הוא כמו אונס. וכתב הטור שאפילו נפלה הבחמה מתוך עמידה, שכשתצרך רגליה עם עומק הבור יש עומק עשרה פטור, והרמ"ה סובר שבאופן זה חייב, והכריע הטור כדעת הרא"ש ודלא כהרמ"ה, ובשו"ע לא הזכיר פלוגתא זו, ונראה שסתם ג"כ כדעת הרא"ש. ובש"מ כתב בשם הר"י יהונתן דהא דפטור כשמת היינו מדמי כולו, אבל אם נשברה רגלו ומת ממנו משלם דמי רגלו, וכן אם היה מתנונן והולך, כיון שיש בו הבל לנזקין משלם דמי הנזקין אבל לא דמי כולו, והמאירי חולק וסובר דפטור מכלום. ובחזו"א ב"ק סי' ב ס"ק יד כתב שיש מקום לסברת הר"י ששבירת רגלו הוי נזק וחייב, ומה שמתה אינו מחמת הנזק, וע"ז פטור, ועוד כתב שאף לסברת הר"י בבור י' שנפל בו אדם ומת, פטור מכלום דגזירה"כ הוא, מיהו בבור ט' ושביר רגלו ומת אפשר שלסברת הר"י אין כאן גזירה"כ וחייב על נזקי האדם, אמנם לדעת המאירי גם בכה"ג פטור, ועיי"ש מ"ש לסברת הר"י למה חייב על הנזקין ולא נימא מנא תבירא תבר. ועי' דרכי דוד בדף י ע"ב.

¹⁹ שו"ע שם, שהנזק דבר מצוי וידוע, ודייק הש"ך סק"ב מלשון השו"ע שאפילו בפחות מג' טפחים חייב בנזק, ובשם היש"ש כתב שאינו חייב אלא בג' טפחים, דכל פחות מג' טפחים כארעא סמיכתא ופטור (עי' רמ"א סי' תיד סעיף ב), ונשאר בצ"ע לדינא. ולענ"ד נראה שלא כתב היש"ש אלא בעומק, אבל בתל מודה דאפי' בפחות מג' חייב, שלא מצינו באסו"מ שצריך שיהא גובה ג'. פתחי חושן שם פרק ז הערה עא

²⁰ סמ"ע שם סק"ל, וכמבואר בסימן תיא סעיף א

²¹ שו"ע ונו"כ תי יג

²² משמע שזה שחפר ח' משלם ח' תשיעיות של הנזק, והשני משלם אחד ממ', וצ"ע שלכאורה חלקו של השני בנזק הוא יותר גדול, שדבר ידוע שמפח תשיעי גורם יותר נזק מאשר המפחים העליונים, ובאולם המשפט פירש מתוך כך שמשלם עפ"י אומד, והיינו שאילו לא היה נזק ע"י הראשון פטור מכלום, ובמה שהיה נזק גם

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכן אם חפר²³ האחד עשרה והשני הוסיף עוד עשרה, והג' הוסיף עוד עשרה, שלשתם חייבים בין במיתה²⁴ ובין בנזקין.

חפר הראשון²⁵ פחות מעשרה, והוסיף השני והשלימו לעשרה, נעשה הוא בעל הבור והשני חייב אפילו בנזקין²⁶, והראשון פטור. חזר השני וסילק מה שהוסיף, ונפל שם שור והוזק, ה"ז ספק אם נסתלק השני מחיובו²⁷.

ואם חפר האחד עשרה והשני פחות מעשרה אין השני משלם כלום, אפילו בנזקין²⁸. וי"א²⁹ ששניהם חייבים בנזקין.

ג. מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב ... דבלאו איהו לא הוה מינטר ... דאיהו קעביד ... דבלאו איהו נמי מינטר מאי קעביד

ע"י ראשון משלמים בשוה, כמו בחפר בור י' ובא והשלימו לכ', עיין שם, ופשוט שאם מת שניהם פטורים, שהרי אין כאן שיעור למיתה. פתחי חושן שם פרק ז' הערה פב
ש"ע ונו"כ שם יד

²⁴ כיון שכל אחד עשה שיעור בור, וכתב בערוה"ש שאפי' אחד הוסיף כ' מפחים אינו משלם יותר, הכל שעשה שיעור מיתה אין חילוק בין עשרה ליותר, ויש להסתפק לענין נזקין כיצד משלמין.

ש"ע ונו"כ שם טו

²⁶ דכיון שחפר שיעור מיתה נעשה בעל הבור גם לנזקין, וכתב בערוה"ש שאם חפר הראשון י' והשני מ' ובא שלישי והשלימו לכ', הראשון והשלישי חייבים והשני פטור מכלום (אפי' לנזקין), שכל שעשה או השלים שיעור מיתה נעשה בעל הבור לגבי מי שלא עשה שיעור מיתה. וכתב בגידולי שמואל שאם נעשה המפח העשירי ע"י מי שאינו בר חיובא, או נעשה מאליו, נשאר חיובו של הראשון כמו שהיה.

²⁷ ש"ע שם, והוא בעיא דלא איפשימא, דכיון שבתחלה עשה שיעור מיתה ונעשה בעל הבור גם לנזקין, א"כ אף כשסילק מה שהוסיף, כיון שהבור נשאר בחיובו וזה השאיר שיעור לנזקין, נשאר גם השני בחיובו, או דילמא כיון שחזר וסילק, חזר הראשון לחיובו כבתחלה והוא פטור, ודינו כספיקא דדינא. וכתב בערוה"ש שלא נסתפקו אלא כשהשני עשה שיעור חדש למיתה, אבל כשהראשון חפר ח' וזה השלים למ', או שהראשון עשה שיעור מיתה וזה הוסיף שיעור מיתה, שבזה שניהם חייבים כמו שנתבאר, כיון שהראשון לא יצא מחיובו גם בהוספתו, כשחזר וסילק מה שהוסיף נשאר הראשון בחיובו כבתחלה, וכן נראה במנ"ח מצוה נג.

²⁸ יש"ש שדכיון שהראשון עשה שיעור מיתה, נקרא הוא בעל הבור, והוא כדברי התוס' בדף י'.

²⁹ בדף נא כתב התוס' דה"ה אם השלימו ל"א שניהם חייבים בנזקין. ועי' בקצה"ח סי' שצ סק"א שהוכיח מכאן שלמ"ד אשו משום ממונו לא אזלינן בתר מעיקרא, שהרי גם כאן הבור כרוי ועומד, ואי אזלינן בתר מעיקרא למה השני חייב, ולענ"ד דבריו צ"ע, דהתם התחיל כבר מעשה הנזק, אבל בור כרוי אמנם ראוי כבר לנזק אבל אין עדיין התחלת מעשה נזק, ואולי כונתו לאחר שהתחיל כבר בנפילה, כיון שהראשון עשה שיעור מיתה, ה"ז כמנא תבירא, ומה שהמשיך ליפול בעשרה השניים שוב אין לחיובו, אבל זה דוחק, דסו"ס אין חבט בעשרה הראשונים, ולסברת הקצה"ח יש לומר בשור שנפל לבור וקודם שהגיע לקרקע בא אחר והרגו שהשני חייב, כיון דבבור לא אזלינן בתר מעיקרא, וצ"ע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

מסר שורו³⁰ לחמשה שומרים, ופשע אחד מהם ויצא והזיק³¹, אם אינו משתמר אלא ע"י כולם יחד, זה שפשע חייב על הכל³².

ואם משתמר גם בארבעה, ולא הסכימו השאר לקבל עליהם חלקו של זה בשמירה, כולם חייבים³³.

ואם נתרצו שיסתלק זה מהשמירה, יש אומרים³⁴ שהוא פטור והם חייבים, ויש אומרים³⁵ שמ"מ נשאר זה בחיובו מדין ערב³⁶.

דף י:

³⁰ שו"ע ונו"כ שצו ז

³¹ לכאורה נראה דה"ה אם הוזק, ומה שנקמו הפוסקים דין זה נבי הוזק משום שבגמ' איירי בהכי כדי להיבדוק על מקצת נזקו כהכשר כל נזקו. פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה פד

³² כיון שפשיעתו גרמה, שבלעדיו אינו משתמר. ומסתבר שבוזה אפילו נתרצו האחרים שיסתלק חייב, דמה מועיל התרצותם כשאינו משתמר, מיהו אפשר שפשעו במה שנתרצו שיסתלק. ובפת"ש מסתפק לדעת הש"ך שלעולם חייב מדין ערב, כמ"ש להלן, א"כ ה"נ בדין זה אם אין לו לשלם יהיו הנשארם חייבים מדין ערב, ונשאר בצ"ע. שם הערה פה

³³ והיינו שגם הם חייבים, שהשמירה מוטלת על כל אחד ואחד ואינם נפטרים בהסתלקות אחד מהם, סמ"ע שם יב (ופשוט דאיירי כשגם הם פשעו, אבל כשאצלם היה אונס, מסתבר שרק אצלו שייך לומר תחלתו בפשיעה וסופו באונס). ודעת המאירי שגם באופן זה הוא פטור והם חייבים, שמכיון שיכול להשתמר ע"י הנשארים אין כאן פשיעה מצדו, והם שפשעו חייבים, ודייק מלשון הגמרא דקאמר מאי קעביד.

³⁴ שו"ע שם בשם יש מי שאומר, והוא מדברי הרא"ש שדינו כמסר למי שיכול לשמרו, אא"כ מיחו בו הנשארים והתרו בו שאם יסתלק יסתלקו גם הם, ומשמע שלדיעה ראשונה אף כשנתרצו שיסתלק הוא חייב, וצ"ע בטעם הדבר, ואפשר שאה"נ שאינו נפטר, אלא שגם הם אינם נפטרים, כיון שקיבלו עליהם חלקו בשמירה. וכתב המהר"ם שיק בתשובה (חו"מ סימן טו) דע"כ איירי שהם שומרי חנם, שאם הם שומרי שכר, אף לדעת הרא"ש אינו נפטר במה שמסר להם שמירתו, דכיון שהם אצלו כשומר חנם ה"ז כגורעני בשמירה והו"ל פושע.

³⁵ (סימן עז סק"א), וכמ"ש רמ"א רצט א. ששנים שקיבלו לשמור והזיקה שניהם חייבים שדינם כשנים שלוו, ששניהם ערבים על כל הפקדון. ובנה"מ (שם סוף סק"א) מפרש בדעת הרמ"א בתשובה שלא נתכוין אלא להוכיח שאינם נעשים ערבים קבלנים, שא"כ ה"ז כאילו הוא עצמו הוזק. אלא שהקשה דסוף סוף לא נעשו ערבים אלא כלפי הבעלים שממנו קיבלו השמירה ביחד, אבל כלפי הניזק לא נעשו ערבים, וא"כ דינו כשומר שמסר לשומר הרגיל, שלדעת הרמב"ם והשו"ע נפטר הבעלים וגם השומר הראשון, וה"נ יפטר זה שמסר להם השמירה, ולכאורה מקשה רק לדברי הרמ"א לסברתו שבא להוכיח שאינם נעשים קבלנים, וצ"ע גם לסברת הש"ך ומסקנת הרמ"א הרי אינם נעשים ערבים רק כלפי הבעלים ולא כלפי הניזק. פתחי חושן שם הערה פה

³⁶ הש"ך (בסימן עז סק"א) הביא תשובת הרמ"א (סימן כז) שבפקדון אין דינם כערב. והש"ך דחה ראייתו, ועי' גם בקצה"ח (סימן רצט סק"א), שמחלק בין חיוב השומרים על הפסד הפקדון לבין חיובי נזקי הבהמה, והתומים הכריע בדעת הש"ך, והמחנ"א (הלכות שומרים סימן כז) מפקפק בעיקר הסברא דערבות גבי פקדון, דבשלמא בשנים שלוו הרי הגיעה הנאה ללוח בערבותו, אבל בשנים שקיבלו פקדון מה הנאה באה לשומר השני שיתחייב מדין ערב, וע"כ העלה המחנ"א להלכה שבפקדון אינם ערבים זה לזה, וגם בשער משפט (סימן עז סק"א) העלה כדברי הרמ"א בתשובה שאין דין ערבות בפקדון מטעם הנ"ל, ובנחל יצחק (סימן עז אות ב) כתב שגם בשומרים יש הנאה, והיינו בההיא הנאה דהימניה, ועי' אבני מילואים (סימן כט סק"ז), ובאמרי בינה (דיני טו"נ סימן יד). ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (חו"מ סימן טו)

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ד. מרבה בחבילה ... דבלאו איהו לא אזלא ... דבלאו איהו אזלא מאי קא עביד

שנים שהזיקו באחד³⁷ משלם כל אחד חצי הנזק³⁸, אף על פי שיש במעשה כל אחד כדי להזיק.

לפיכך חמשה³⁹ שהניחו⁴⁰ חמשה חבילות על הבהמה ולא מתה, ובא זה האחרון והניח גם הוא חבילתו עליה ומתה, אם היתה מהלכת תחת אותם החבילות ומשהוסיף זה חבילתו עמדה ולא הלכה האחרון⁴¹ חייב⁴², ואם מתחלה לא היתה מהלכת האחרון פטור⁴³, ואם אין ידוע כולם משלמין בשוה⁴⁴.

³⁷ שו"ע ונו"כ שפ"ג

³⁸ ולא דמי להכוחו עשרה בני אדם בבת אחת ומת דכולם פטורים (ב"ק דף י"ב), דלענין קטלא ילפינן איש כי יכה ולא שנים, ואפי' למ"ש רש"י שם הטעם משום שאין ידוע ע"י מי נהרג, הרי כתב הרמב"ם שאפי' בזה אחר זה ואין ידוע ע"י מי הוזק שניהם חייבים. פתחי לושן חלקו פרק י הערה מח

³⁹ שו"ע ונו"כ שם ד כפירוש הרמב"ם במרבה בחבילה

⁴⁰ איירי שלא ברשות, דאי ברשות לכו"ע הוי כמתה מחמת מלאכה, מיהו אפשר דאיירי ברשות אלא שהוסיפו על משאם. ובערוה"ש כתב דכל זה כשלא השוו עם בעל הבהמה על המשאוי, אבל אם הושוו עמו כולם פטורים, ואיהו דאפסיד אנפשיה, ואף אם לא השוו, דוקא כשאין בעל הבהמה הולך עמהם, או שלא ידע שהניחו משאוי כ"כ, אבל בלא"ה כולם פטורים, עיין שם.

⁴¹ מדברי הרמב"ם נראה דאע"פ שלא מתה מיד אלא שעמדה מלילך ה"ז הוכחה שכובר המשאוי השני הכביד עליה והמיתה באה מחמתו, ובערוה"ש פירש הך דעמדה לאו דוקא, אלא ששוב לא היתה מהלכת כראוי, ה"ז כעמדה.

⁴² ולא מצי למימר זה היה לכם ליקח חבילתכם ממנו כשהנחתו את שלי כדאמרין לעיל בה' שישבו על הספסל בסימן שפ"א, דשאני התם דמיירי דגם זולת האחרון היה נשבר לאחר זמן, דמשו"ה א"ל כיון דהייתם צריכים לעמוד עכ"פ לאחר זמן, היה לכם לעמוד מיד, משא"כ בחבילות הללו. סמ"ע י שם ובדברי משפט כתב דלא דמי חבילות לספסל, דשאני ספסל דבמה שלא עמדו נעשה ההיזק בגופן, ולכן יש לחייבם גם במה שלא עמדו, משא"כ בחבילות, סוף סוף לא נעשה עתה ההיזק בגופם אלא בחבילתם, והוי כגרמא בעלמא, ועי' נחלת דוד שכתב עוד כמה נ"מ לחלק בין חבילה לספסל.

⁴³ כתב הערוה"ש שאם ע"י הראשונים היתה מתה בב' שעות וע"י האחרון מתה בשעה אחת, כולם חייבים, שהיה על הראשונים לסלק משאם, וכמ"ש בד"ה הספסל.

⁴⁴ ואמאי הא כל חד וחד מצי אמר אני לא הזקתי אלא האחרון וכן האחרון שמא הוזק בראשון והיכי מוציאין ממונא בספיקא. ובפרק האומנין (ב"מ) דף פ' (ע"א) בתוס' שם (ד"ה ואי) כתבו פירש בקונטרס משום דהוי ספק כו', ואין נראה דלא ס"ל כסומכוס אלא כרבנן והמוציא מחבירו עליו הראיה (ב"ק לה, ב) ואי הוי ספק שניהם פטורים, וע"ש שפירשו משום דשניהן פשעו, וא"כ לפי שיטת תוס' ה"נ בחבילות אם אינו ידוע כולן פטורין, ולכן יש לתמוה במה שסתמו בטור ושו"ע כדברי הרמב"ם כיון דנשמע מדברי תוס' דכה"ג פטורין. וצ"ע. קצוה"ח שם א. וכתב הגר"א שלמד כן מהא דתניא בתוספתא חמשה שישבו על הספסל ונשבר כולם חייבים, ואם מחמת האחרון נשבר משלם ע"י כולם, ומשמע שבסתמא כולם חייבים. ונראה שעפ"י דברי הגר"א אין כאן קושיא, שהרי למעשה עשו שניהם מעשה נזק, ואפשר ששניהם חייבים בכל הנזק, אלא משום דאמרין שותפותאי מאי אהני לי ולכן כל אחד משלם חצי הנזק, ואם אחד יכול להוכיח שמעשיו לא גרמו לנזק, מוטל כל התשלומין על השני, אבל כל שאינו מוכיח נשארים שניהם שותפים בנזק, ואף על פי

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם י"א⁴⁵ שהמניח אבן או משאוי על אדם או על כלי או בעל חי והוזק מחמת כובד, אינו אלא גרמי.

שנים שהבעירו אש כאחת, שניהם חייבים, הביא אחד אש והשני הביא עצים והניחם על האש, או שהאחד הביא עצים ובא השני והבעיר העצים, האחרון חייב⁴⁶, עשה האחד אש ובא השני⁴⁷ והוסיף⁴⁸, אם היה באש שעשה הראשון כדי להגיע למקום שהזיק, הראשון חייב, ואם לאו השני חייב והראשון פטור⁴⁹.

שבתוספתא ברישא איירי לכאורה כשעשו בבת אחת, ואילו הכא איירי בזה אחר זה, נראה מדברי הגר"א שבמקום שיתכן שהנזק נגרם ע"י שניהם, אף בזה אחר זה הדין כן. פתחי חושן חלק ו פרק י הערה עא⁴⁵ בשו"ע משמע שהוא מדין אדם המזיק, והוא פירוש הרמב"ם במרבה בחבילה, (ע"י פרק י), ובשו"ע סימן שח סעיף ז גבי הוסיף משאוי על האדם משמע ג"כ שהוא מדין אדם המזיק, אבל הרמב"ן שם תמה על עצם החיוב שאינו אלא גורם (והרמב"ן מפרש מרבה בחבילה בדין אש ממש כמו שפירשו רוב הראשונים, גבי אש), ובקצה"ח שם כתב שאם חבטו לאלתר חייב מדין אדם המזיק, ובנה"מ שם כתב שאפילו חבטו לאלתר אינו אלא ממונו שהזיק, ונראה שאם התחיל ההיזק מיד, מסתבר יותר דהוי בכלל אדם או לכה"פ מדין אש, דומיא דמשחרר אבן שבידו, וצ"ע מ"ש מכובד גופו שנתבאר לעיל שהוא מדין כחו כגופו, וה"נ כובד משאוי שהניח ליהוי בדין דבר הבא מכחו, ודוחק לחלק בין כובד אדם לכובד כלי. ויש להסתפק בנוהג במכונות והתיזה אבן והזיקה, שלכאורה נראה שהנוהג הביא המכונות על האבן, וה"ז כמניח כובד על האבן, ואם הנחת כובד דינו כאדם המזיק, מסתבר שגם ע"י התזה חייב, כמו שמצינו בצורות דבהמה דחשיב כחה, ה"נ הוי כחו דאדם, ואף אם נאמר דכובד הוי כחו וממילא האבן הניחו הוי כחו, הרי נתבאר לעיל שלגבי חיוב נזיקין הוי כח כחו ככחו. ונראה עוד דכ"ש כשע"י המכונות ניתזו מים מתוך שלולית שעל הכביש כשהמכונות עוברת במהירות דהוי כחו ממש, וה"ז כזורק אבן לתוך שלולית מים וניתזו והזיקו שנראה שחייב, וע"י לעיל הערה א בדין התנעת מכונות אם חשיב ככחו. ועוד נראה שאם האבן או המים שניתזו הונחו שם ע"י אדם, שניהם חייבים, ואף על פי שלגבי בור המתגלגל ברגלי אדם קי"ל בסיומן תיא סעיף ג שהמגלגל חייב בכל הנזק, שאני התם שהמגלגל פושע, וכמ"ש הסמ"ע שאין לו להשתגע בהליכתו ולהתז תקלה (ע"י פרק ח), אבל הנוהג במכונות באופן הראוי אין זה שגועז, ולא ידך גיסא יש לומר שאין דרך נוהג במכונות להתבונן במכשולים קטנים שאינם נראים, ויש לפוטרו דומיא דאדם שאין דרכו להתבונן בדרכים, וממילא חייב בעל התקלה בכל. ומ"מ אם לא ניתז האבן אלא משום שנהג במהירות מופרות נראה דהוי כשגועז, וכ"ש כשרואה שלולית מים במקום שבני אדם עוברים סמוך לו דחייב, ואפילו אם השלולית או התקלה הונחה ע"י אחר, וכן בשלולית של מי גשמים המצוים בכבישים בימות החורף והנוהגים נוסעים מבלי להתחשב בהולכי רגל ומתזים מים ומקלקלים בגדי העוברים, ואף כשנוסע שלא במהירות מופרות אין מקום לפוטרו משום שיש לו רשות לנסוע, שלא פטרו המהלך ברשות אלא בהזק ולא בהזיק, והרי גם להולכי רגל יש רשות להלך במדרכה. פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה טו

⁴⁶ שו"ע ונו"כ תיח ט שאש בלא עצים הולך ונכבה, וכ"ש עצים בלא אש אינם כלום

⁴⁷ כך פירשו הראשונים את הסוגיא במרבה בחבילה

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם י

⁴⁹ ובשו"ע סתם ברישא וכתב הראשון חייב ולא ביאר מה דינו של השני, ובאמת נחלקו בזה הראשונים, שבסוגיא (דף י) גבי מרבה בחבילה אמרו אי דבלאו איהי לא אזלא פשיטא (שהראשון פטור) אלא דבלאו איהו אזלא מאי קעביד, וכתבו התוס' דהיינו ששניהם ישלמו, דומיא דחפר בור עשרה ובא אחר והשלימו לעשרים, שכל אחד עשה מעשה בור, ושניהם חייבים, אלא שתמהו התוס' וכי בשביל שהשליך עץ בתוך אש גדולה יתחייב, הא לא דמי אלא לחפר עשרה ובא אחר והשלימו ל"א שהראשון חייב, והשני פטור, והרא"ש מפרש בסוגיא מאי קעביד דהיינו שהראשון חייב. וכתב הגר"א בסיומן שצו שפירש כן מכח קושית התוס'. ולפי פירושו אין ג"מ בין הוסיף השני שיעור שילך ויזיק או לא, דכל שהראשון עשה שיעור הוא לבדו חייב, אבל הרשב"א וכן בש"מ בשם רבינו ישעי' ורבינו פרץ תירצו שבאמת יש חילוק כמה הוסיף השני, שאם הוסיף עץ אחד באמת פטור, אבל הוסיף שיעור שילך וידליק שניהם חייבים, כמו בחופר בור עשרה ובא אחר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

**ה. ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב
עליו ושברו האחרון חייב ... דבלאו איהו לא איתבר ...
דבלאו איהו נמי איתבר מאי קעביד**

יש שאדם חייב בכל הנזק אף על פי שנגרם בצירוף מעשה אחר, כיצד, ישב האחד על הספסל⁵⁰, ובא אחר וישב בצדו⁵¹ ונשבר, אם לא היה נשבר מחמת

והשלים לעשרים. ובקצה"ח סימן שצ סק"ז הקשה מכאן לסברת התוס' שבזורק ח"ן לא אמרינן מנא תבירא תבר, א"כ אמאי פטור השני, וכתב שדוחק לחלק בין זורק ח"ן ובא השני ושברו שלא בחי' לבין אם גם השני זרק ח"ן. ובחזו"א ב"ק סימן יא סק"ה תירץ דדוקא בבא אחר ושבר במקל שסילק מעשה חציו של ראשון, אמרינן מנא תבירא תבר, אבל בהוסיף אש לא סילק אשו של ראשון, ולא שייך לומר מנא תבירא תבר, עיין שם. ולבאורה סברא זו אין בה כדי לחייב את הראשון בלבד. אמנם בשו"ת הרא"ש כלל סד סימן א משמע שלשיטת התוס' ששניהם חייבים זהו באמת הטעם דלא שייך לומר מנא תבירא תבר, משום דדמי לזורק ח"ן, וז"ל, דהתם ע"י שהוסיף אש נתגבר האש והלך ועשה הניזק, וקודם מעשה שלו לא נעשה עדיין הניזק בממון חברו, אלא ע"י שניהם נעשה ההניזק. ע"כ. ועי' פעמוני זהב, קהלות יעקב ב"ק סימן כ ובדרכי דוד בסוגיא, פתחי חושן שם פרק ט הערה יט.

⁵⁰ לכל השיטות איירי שישב שלא ברשות, אלא שלדעת התוס' שם בשם הרשב"ם סתם בני אדם שאינם כבדים דינם כיושבים ברשות משום שסתם ספסל הוי כשואל לכל בני אדם, ולכן אם מחמת ישיבתם נשבר ח"ו כמתה מחמת מלאכה ופטורים, וע"כ פירוש דהסוגיא איירי כשכל היושבים הם כבדים כגון פפא בר אבא שבעה"ב מקפיד עליהם, ודינם כשלא ברשות וחייבים בשבירת הספסל, (צ"ע דא"כ דינם כשואל שלא מדעת דהוי גזלן שחייב גם באונסין, א"כ גם כשמנעם האחרון מלעמוד למה יפטרו), והיש"ש תמה דאף אם נאמר שלסתם בני אדם הוי כשואל, מ"מ אין דעת בעה"ב שיפטרו במתה מחמת מלאכה, וצריך לומר דס"ל לרשב"ם דכל שאין בעה"ב מקפיד הו"ל כשואל מדעת ממש, והרא"ש והטור הסכימו לפירוש הרשב"ם, ונראה שגם הרמ"א פסק כן והביא דיעה זו בסימן שפא סעיף א. ונראה שאם נתן להם בפירוש רשות לישב, לכ"ע הוי כמתה מחמת מלאכה אפילו הם כבדים. ועי' אמרי ברוך בהשמות מ"ש בדעת הרמ"א.

⁵¹ בטור כתב, אם ישבו כולם כאחד כולם חייבים, ואם ישבו זה אחר זה וכו', וכ"כ הרמ"א סימן שפא סעיף א, ומשמע שאם ישבו בבת אחת אין חילוק אם היה נשבר מכח אחד או לא שניהם חייבים ומקור לדברי הטור נראה מדברי הגר"א שהוא מלשון התוספתא, חמשה שישבו ע"ג ספסל ונשבר כולם חייבים, ואם מחמת אחרון נשבר האחרון משלם ע"י כולם, ומפרש הטור דברי שא איירי שישבו בבת אחת ובסיפא איירי בזה אחר זה, ובסימן שפג סק"ז כתב הגר"א שהרמב"ם למד מברייתא זו לגבי מרבה בחבילה שאם אין ידוע ע"י מי נגרם הנזק כולם משלמים בשוה, וכמ"ש בשו"ע סימן שפג סעיף ד, ולפי"ז אפשר שגם כאן איירי שישבו בבת אחת ואי אפשר לברר ע"י מי נשבר, אבל כשאפשר לברר, אף כשישבו בבת אחת יש לחלק כדין ישבו בזא"ז, וצ"ע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הראשון לבד, האחרון חייב והראשון פטור⁵², ואם מחמת הראשון לבד היה נשבר, הראשון חייב והאחרון פטור⁵³.

היה הספסל עומד להשבר מחמת הראשון תוך ב' שעות, ומחמת ישיבת השני נשבר קודם לכן, שניהם חייבים⁵⁴, אבל אם סמך השני בגופו על הראשון ולא הניחו לעמוד, השני חייב והראשון פטור⁵⁵.

לפיכך חמשה שישבו על הכסא ולא נשבר, ובא אחרון וישב עליו ונסמך עליהם ולא הניחם לעמוד ונשבר, אף על פי שהיה ראוי לישבר בהם קודם שישב, הואיל וקרב שבירתו, האחרון חייב, שהרי אומרים לו: אילו לא נסמכת עלינו היינו עומדים קודם שישבר. ואם ישבו כאחד ונשבר, כולם חייבים. וכן כל כיוצא בזה.

וי"א שסתם ספסל היא שאולה לסתם בני אדם ואם נשברה תחתיהן הוי כמתה מחמת מלאכה ופטורים מלשלם, אא"כ היושבים הם משונים ושמנים וכבדים משאר בני אדם, אז אם ישבו עליה ביחד ונשברה תחתיהן כולם חייבים לשלם.

ואם ישבו בזה אחר זה, אם לא היתה נשברת בלא ישיבת האחרון, הוא לבד חייב לשלם. ואם היתה נשברת בלא האחרון, הוא פטור. ואם לא היתה נשברת רק תוך ב' שעות, ועמו נשברה תוך שעה, אז רואין אם סמך עליהן ומנען לעמוד, הוא לבד חייב לשלם; ואם לאו, כולן חייבין.

⁵² רמ"א שפא א ולפי דברי הגר"א בשיטת רש"י שגם בדלא איהו לא מיתבר אינו חייב אלא בדסמך, משמע שאם לא סמך גם הראשון חייב מפני שהיה לו לעמוד, וכ"כ בערוה"ש שלשיטת רש"י אליבא דהגר"א שניהם חייבים, אלא שלכאורה צ"ע במאי עסקינן, אם היה סיפק בידו לעמוד ולא עמד, היינו אוקימתא דתרתני שעי, ואם לא היה סיפק בידו לעמוד, למה חייב הראשון, ודוחק לחלק בין שתי שעות לפחות מזה, אמנם בתורת חיים משמע שמיד כשישב השני היה לו לעמוד וכיון שלא עמד שניהם חייבים, ולשיטת הגר"א והמור צריך לומר שאין לחייבו לעמוד מיד כל שאינו רואה ריעותא, ועכ"פ נותנים לו שהות קצת ולאחר מכאן חייב. ובאולם המשפט פירש דברי הרמ"א שאפילו לא נשבר תיכף אלא שהיה זמן רב אין על הראשונים לעמוד, כיון שבלי האחרון לא היה בא הנזק, וכן מדויק מדברי הסמ"ע בסימן שפג גבי מרבה בחבילה לדעת הרמב"ם שאינם חייבים ליטול משאם, וכן בסימן תיח סעיף ט גבי אחד נתן את העצים, שאפילו רואה שזה נותן האור אינו חייב ליטול עציו, עיין שם, וצ"ע.

⁵³ רמ"א שם, וכדעת הטור, והוא כפירוש רש"י והגר"א, וכן פירש הרא"ש בדין מסר שורו לחמשה, ומשמע מדברי התוס' שבכל הסוגיא דקאמר מאי קעביד הדין שוה, וא"כ גם כאן היינו שהאחרון פטור, אבל התוס' פירשו מאי קעביד שיתחייב הוא לבדו אלא שניהם חייבים, כמו בחופר בור עשרה ובא השני והשלימו לעשרים, וכ"כ בש"מ בשם הר"פ, ודיעה זו לא הובאה בפוסקים, אבל מדברי הרא"ש בתשובה כלל קא סימן ז משמע שמצדד לפרש כן,

⁵⁴ רמ"א שם

⁵⁵ שו"ע ונו"כ ורמ"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ו. הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורין

הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות ומת בין שהכוהו בזה אחר זה בין שהכוהו כאחת כולן פטורין ממיתת בית דין, שנ' (ויקרא כד פסוק יז) וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם, עד שיהיה אחד שהרג כל הנפש, והוא הדין לדרחפיהו שנים או שכבשוהו שנים לתוך המים, או שהיו רבים יושבים ויצא חץ מביניהן והרג, כולן פטורין.

ז. מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה... לפחת נבילה

תשלומי הנזק הם כפי מה שהפסידו⁵⁶, וכשווי הנזק בשעת הנזק, כיצד, הרי שהרג בהמתו או שיבר כליו, שמין כמה היתה הבהמה או הכלי שזה קודם הנזק, וכמה שזה עתה לאחר הנזק, ונותן הנבילה או שברי הכלי לניזק ומשלם לו הפחת⁵⁷, אבל אינו חייב לתת לו או לשלם כלי אחר וליקח השברים לעצמו.

אפילו לא מתה הבהמה ולא נשבר הכלי, אלא הוזקו ונפחתו מדמיהם פחת שאינו חוזר, חייב לשלם הפסד הפחת, ויש אומרים⁵⁸ שאם אפשר לתקן הנזק, חייב המזיק לתקנו.

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שפ"א, תנ"א

⁵⁷ ולא דמי לגנב וגולן שצריך להשלים חפץ שלם, כמ"ש בדיני גניבה פרק ה, וכתב באולם המשפט דכל זה כשלא הנביה החפץ, אבל כשהנביהו ע"ד להזיק, הרי כתבו הפוסקים שנעשה כגולן, וה"נ לענין זה.

⁵⁸ ש"ך סימן שפ"א, וגם בסימן צ"ה ס"ק יח האריך להוכיח כן, וכן נראה דעת הנה"מ סימן שמ ס"ג, וכן פסק בערוה"ש. ובחזו"א ב"ק סימן ו ס"ג הקשה מ"ש כלי או בהמה ששמין כמה היה שזה כולו קודם הנזק וכמה שזה לאחר הנזק, ואילו גבי שדה שמין רק הקמה ולא כל השדה, ותיירץ דשאני כלי או בהמה שהשווי הוא מחמת שלימותו וצורתו, וחלק ממנו אינו כלי או בהמה, משא"כ באכלה קמה או תבואה, דודאי אם אכלה מן השק אין שמין כל השק אלא כמה שאכלה, וכל גרעין הוא בפני עצמו, וה"נ בקמה חז"א ששמין בפני עצמו, וחידשה תורה ששמין אנב שדה אחר. וכתב עוד החזו"א שאם קלקל כותל ביתו, שאם נישום כל הבית אינו נפחת כל כך, כיון שאין בית עומד למכירה אלא לתקן בדקיה, משלם הוצאות התיקון. ולדעת הש"ך כתב החזו"א שאם בשעת הנזק היו הוצאות התיקון בזול ואח"כ נתייקרו, משלם כשעת היוקר, וכן להיפך משלם כשעת הזול, שאין כאן אלא כעין רפוי הנזק, ומביא בשם הש"מ בדף ה בשם ר"י שאינו חייב לתקן אלא ליתן דמי הנזק, והביא ראיה מהא דשור שחפר בור דאמרינן עליה דידיה רמיא למלווי, ומשמע שאינו משלם אלא דמי הנזק בשעת הנזק, ולדעת הש"ך אפשר לתרץ דאע"ג דעל המזיק לתקן, מ"מ לאו בור דידיה הוא, וע"י דברי משפט סי' שיב סק"א.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

משעה שנודע לניזק על הנזק⁵⁹, מוטל עליו לטפל במכירתה או לשמרה שלא יפחת ערכה, ועל בעל הבור להוציא הנבילה מן הבור, ואם נודע לו ולא טיפל בה, ונפסדה הנבילה משעת הנזק עד שעת תשלומין, ההפסד של ניזק, ומ"מ מוטל על המזיק לטרוח בנבילה ולהמציאה למקום שיוכל הניזק ליטלה, או שהניזק יטפל בה ויקח ההוצאות מן המזיק⁶⁰.

לא מתה הבהמה אלא הוכחשה, והמשיך הכחש מחמת הנזק⁶¹, ההפסד על המזיק⁶². הוזלה הנבילה או הוזלו השברים משעת הנזק עד שעת תשלומין, יש אומרים שההפסד על הניזק אף על פי שלא ידע⁶³, וי"א⁶⁴ שגם הפסד זול אינו מפסיד אלא משעה שנודע לו, ויש אומרים שה"ה אם נאנסה הנבילה או השברים תלוי במחלוקת זו⁶⁵.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ תג ב

⁶⁰ סמ"ע שם סק"ב וסק"ח כתב שאם לא ירצה המזיק לטפל וגם לא ליתן ההוצאות צריך לשלם כל הפחת שנפחת ממה שהיה שוה כשהיה חי, ולכאורה כיון שלמעשה צריך הניזק לעשות כן, יוציאנו, וכשם שיגבה הנזק יגבה גם ההוצאות, וכן תמה הט"ו, ואם לא הוציאו ונפחת מחמת שהותו בבור, איהו דאפסיד אנפשיה, וכ"כ בפת"ש בשם שו"ת בית אפרים חו"מ סימן לה, עיין שם, ועי' אולם המשפט.

⁶¹ שו"ע ונו"כ תד ב

וכתב הסמ"ע מלשון הגמרא דאמר ליה קרנא דתורך קבירא ביה, דהיינו מחמת הנגיחה כיחש כל כך, שמכח הכאב מכחיש והולך, משא"כ כשמתה מיד וההפסד אינו מחמת הנגיחה, ולכאורה מילתא דפשימא הוא שכל שהולך ונכחש מחמת הנזק הוא בכלל הנזק, אלא דקמ"ל שאע"פ שידע הניזק והיה לו לטפל בו ולמכרו, אפ"ה הפחת על המזיק, ובערוה"ש כתב הטעם שאף אם היה מוכרו לא היה מקבל כפי שוויו בשעת הנזק אלא כפי שעומד להתקלקל עוד, וכתב שאם כיחש מחמת מלאכה משלם כשעת הנזק, וכתב עוד שאם היה יכול למכרו לשחיטה והיה מקבל כפי שוויו, אין המזיק צריך להפסיד, שיאמר לו למה השחית עד עתה, וצ"ע בסברתו שכיוצא בזה גבי שומרים חייב השומר ולא אמרינן שהיה לו למכרו או לשחטו, וכן משמע במאירי שכתב שאין זה דומה לפחת נבילה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין, שהיורק והזול מאליהן באין, והסרחון והקלקול ידוע והיה לו לניזק למכרו לאלתר, אבל בזו אדם סבור לפעמים שתתרפא והיא מתקלקלת. ועי' תוס' ב"ק דף י"ע ב"ד"ה לא נצרכה, ועי' אולם המשפט.

⁶³ רמ"א שם תג א בדיעה השניה והוא דעת הנ"י בשם הרמ"ה, דבשלמא בפחת הנבילה עצמה שרגיל לבא מחמת שהייה, אמרינן אילו ידע היה מטפל מיד במכירתה, משא"כ בזולא לא עלה על דעתו שיוזל, ועוד דלא חמיר מגולן דאע"ג דשהייה גביה עד שהזול פטור.

⁶⁴ רמ"א שם בדיעה ראשונה, והוא דעת הטור, וכן הסכים ביש"ש, דמ"מ המזיק פושע הוא שהיה לו לחוש שמא תתקלקל ותסריח, והו"ל תחלתו בפשיעה לגבי קלקול וסופו באונס לענין זול, ומ"ש דלא גרע מגולן, כתב היש"ש דלא שייך לומר הרי שלך לפניך אלא כשלא נשתנית בידו, אבל בהמה זו שע"י הזיקו נעשית נבילה וצריך שומת ב"ד, א"כ כיון שהוא פושע שמין כמה שוה עתה, או עד שיודע לניזק, עיין שם. ובערוה"ש כתב עוד שגם כשהוא דבר שאינו נפסד מחמת שהייה דאפשר דכו"ע מודים להרמ"ה. ועכ"פ משמע שבשברים שאין לחוש לקלקול אחר, לכו"ע ההפסד על הניזק, ועי' אולם המשפט.

⁶⁵ קצה"ח סימן שדמ סק"ה, דגם אונס בכלל זולא, ומצדד לומר שבאונסין כו"ע מודים שא"צ הודעה, דדוקא זולא משום שדרך שערים להשתנות הו"ל לאסוקי אדעתיה ולהודיע לבעלים, אבל אונס לא הו"ל לאסוקי אדעתיה, עיין שם.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

נתייקרה הנבילה⁶⁶ או השברים משעת נזק עד שעת תשלומין, למדו חז"ל שחולקים הניזק והמזיק בשבח היוקר, אבל אם השבח עולה על דמי הנזק אין המזיק מרויח מחמת שבח זה⁶⁷, ואדם המזיק בכל אופן אינו נוטל בשבח היוקר כלום⁶⁸.

⁶⁶ שו"ע ונו"כ תג ב כגון שהיה שוה בשעת מיתה מאה ועתה שוה ק"כ, משלם המזיק רק צ', ובגמרא יליף לה מקרא.

⁶⁷ רמ"א שם, כגון שהשביחה יותר מכפל לא אמרינן שישלם הניזק למזיק, דדי לנו לפוטרו מתשלומין שכנגד השבח, אבל לא שירויה, ועי' פני יהושע.

⁶⁸ ערוה"ש שם עפ"י דברי הסמ"ע שכתב שלכן יש למזיק חלק בריוח מפני שהתורה חסה על המזיק כיון שלא הוא עצמו הזיק אלא שורו, ומשמע שבאדם המזיק לא אמרינן כן, ועי' אולם המשפט.